

4. Porvin, M.Yu. "Identifying ways to improve public investment policy in Ukraine." *Scientific exploration in state and municipal administration*, no. 1, 2013, pp. 227–241.
5. *Estimation of foreign direct investment volume with a resident as the final controlling investor (round tripping) during 2010 - 2019*. Kyiv, National Bank of Ukraine, 2020.
6. Hnativskiy, B., and Z. Romanchuk. "Problems of attracting foreign investment into the economy of Ukraine and ways to solve them." *Bulletin of Lviv University. The economic series*, no. 43, 2010, pp. 162–167.
7. Shtal, T.V., et al. "Analysis of the Ukraine's investment climate and ways to improve it." *Business Inform*, no. 3, 2013, pp. 122–125.
8. On financial services and state regulation of financial services markets: Law of Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text. Accessed 10 Oct.2020.
9. «Civil society in Ukraine: new challenges, new tasks.» Survey results, www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2508683-gromadanske-suspilstvo-v-ukraini-novi-vikliki-novi-zavdanna-rezultati-opituvan.html. Accessed 10 Oct. 2020.
10. "Program of economic development stimulation of Ivano-Frankivsk urban united territorial community." Normatyvni akty Ivano-Frankivskoi miskoi rady, www.namvk.if.ua/ref_doc/77942. Accessed 10 Oct. 2020.
11. Prokopenko, V.Yu. "Financial and credit instruments in the real estate market: definition aspects." *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. «Economic» series*, no. 1, 2014, pp. 247–259.
12. Zakharin, S.V. "Theoretical and methodological principles of strategic guidelines formation for investment development of regions." *Scientific notes. Economics series*, no. 17, 2011, pp. 454–460.
13. Rudenko, O.M., Shturkhetskyi, S.V., eds. *Development of civil society in Ukraine: past, present, prospects*. Ostrog: IGSU, Ostroh Academy National University Publishing House, 2014.
14. Korniiievskiy, O.A., Rozumnyi, M.M., eds. *Development of civil society in Ukraine: analytic report*. Kyiv, NISD, 2015.
15. "National strategy for promoting the development of civil society in Ukraine for 2016-2020." Cabinet of Ministers of Ukraine, www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva/nacionalna-strategiya-spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini-na-2016-2020. Accessed 15 Oct. 2020.
16. Krupnyk, A. A. "New strategy for the development of civil society: how to avoid mistakes." *Pravda*, www.pravda.com.ua/columns/2020/01/20/7237818/. Accessed 15 Oct.2020.

УДК 331.55

doi: 10.15330/apred.2.16.28-36

Зелінська О.М.

СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО РІВНЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В МІЖДЕРЖАВНИЙ РИНОК РОБОЧОЇ СИЛИ

Луцький національний технічний університет,
кафедра міжнародних економічних відносин,
вул. Ковалевська, 29, м. Луцьк,
43000, Україна,
тел.: +380507578802,
e-mail: zelinska-olga@ukr.net

Анотація. Міграція робочої сили впливає на суспільне життя, і відіграє важливу роль у розвитку соціально–економічних відносин, що, у свою чергу, впливає і на політичний розвиток. Тому актуальність даної статті полягає в глобальності та швидкому зростанні внутрішньодержавних та міждержавних переїздів населення і трудових ресурсів у різноманітних формах, зумовлених, насамперед, нерівномірністю соціально–економічного розвитку країн.

Обсяги міжнародної міграції з кожним роком зростають. До неї залучається все більше

трудо­вих ре­сурсів. Цей факт під­тверджує важли­вість вив­чення між­на­род­ної мі­грації тру­дової си­ли, як од­нієї з ос­нов­них форм сві­тових го­спо­дар­ських зв'язків, та її вплив на сві­тове го­спо­дар­ство.

Важли­вість до­слід­ження про­це­сів мі­грації тру­дових ре­сурсів зу­мов­лена шви­дким зро­стан­ням їх об­ся­гів, на­ро­щу­ван­ням ін­тен­сив­ності, знач­ним впли­вом на со­ці­аль­ний та еко­но­міч­ний роз­виток дер­жави. Особ­ли­востями мі­грацій­них про­це­сів на да­но­му ета­пі роз­витку су­спі­ль­ства є їх ди­на­мізм, шви­дке ре­а­гу­ван­ня на змі­ни у су­спі­ль­стві та еко­но­мі­ці.

В да­ній статті об'єк­том вив­чення ви­сту­пає між­дер­жав­ний об­мін ро­бо­чої си­ли. Пред­ме­том до­слід­ження є те­о­ре­тич­ні а­спек­ти між­на­род­ної мі­грації тру­дової си­ли в Ук­раїні, а та­кож су­час­ні тен­ден­ції які спос­те­рі­га­ю­ться у пе­ре­мі­щен­ні тру­дової си­ли.

Ос­нов­ними ме­то­дами до­слід­ження, за­сто­со­ваними у до­слід­жен­ні ста­ли за­гал­но фі­ло­со­ф­ський, ді­алек­тич­ний, ло­гі­ко–се­ман­тич­ний, ме­то­д син­те­зу, си­сте­мно–стру­к­тур­ний, со­ці­оло­гіч­ний, а та­кож ста­ти­стич­ний ме­то­д. Най­більш важ­ли­ве значен­ня на­ле­жить за­гал­но фі­ло­со­ф­сь­ко­му ме­то­ду, то­му що вив­чення мі­грацій­них про­це­сів своїм ко­рін­ням ся­гає гли­бини, яку до­ціль­но до­слід­жу­вати за до­по­мо­гою фі­ло­со­ф­сь­ко­го об­грун­ту­ван­ня. Ви­ко­ри­стан­ня ді­алек­тич­но­го ме­то­ду пі­знан­ня об­умов­лено мож­ли­ві­стю до­слід­ити мі­грацій­ні про­бле­ми в єд­но­сті еко­но­міч­но­го, со­ці­аль­но­го, мо­раль­но­го та пра­во­во­го змі­сту. Ме­то­д син­те­зу на­дає мож­ли­вість по­пов­нити ка­те­го­рі­аль­ний а­па­рат но­вими ви­зна­чен­нями.

Ключові слова : між­на­род­на мі­грація, ро­бо­ча си­ла, гло­ба­лі­зація, сві­то­вий ри­нок ро­бо­чої си­ли, між­на­род­на ор­га­ні­зація праці.

Zelinska O.M.

THE ESSENCE OF INTERNATIONAL LABOR MIGRATION AND ASSESSMENT OF THE CURRENT LEVEL OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE INTERSTATE LABOR MARKET

Lutsk National Technical University,
Business Faculty,
Kovalevska, str. 29, Lutsk,
43000, Ukraine,
tel.: +380507578802,
e-mail: zelinska-olga@ukr.net

Abstract. Labor migration affects public life, and plays an important role in the development of socio-economic relations, which, in turn, affects political development. Therefore, the relevance of this article lies in the global nature and rapid growth of domestic and interstate movements of the population and labor resources in various forms, due primarily to the uneven socio-economic development of countries.

The volume of international migration is growing every year. More and more labor resources are involved in it. This fact confirms the importance of studying international labor migration as one of the main forms of world economic relations, and its impact on the world economy.

The importance of studying the processes of labor migration is due to the rapid growth of their volumes, increasing intensity, a significant impact on the social and economic development of the state. Features of migration processes at this stage of society are their dynamism, rapid response to changes in society and the economy.

In this article, the object of study is the interstate exchange of labor. The subject of the study is the theoretical aspects of international labor migration in Ukraine, as well as current trends in labor movement.

The main research methods used in the study were general philosophical, dialectical, logical-semantic, synthesis method, system-structural, sociological, and statistical method. The most important is the general philosophical method, because the study of migration processes has its roots in depth, which should be explored with the help of philosophical justification. The use of the dialectical method of cognition is due to the ability to explore migration issues in the unity of

economic, social, moral and legal content. The method of synthesis provides an opportunity to add new definitions to the categorical apparatus.

Key words: international migration, labor force, globalization, world labor market, international labor organization.

Вступ. Глибокі зміни в процесах трудової діяльності, в структурі зайнятості, в трудових відносинах ставлять перед економічною наукою проблему інтеграції ринку праці України в світовий ринок праці. В цих умовах найбільш актуальним є дослідження проблем сутності міжнародної міграції робочої сили та інтенсивності її переміщення. Розподіл та використання трудових ресурсів приймає транскордонний характер, що потребує державного регулювання ринку праці в рамках національної держави та наднаціонального об'єднання. Вивчення світових тенденцій розвитку соціально–трудова відносин є важливим для розуміння процесів світової економіки та для вибору більш ефективного напрямку розвитку ринку праці України [1, С.113].

В процесі дослідження визначена специфіка ринку праці України, яка обумовлена трансформацією економіки, що потребує аналізу тенденцій світового ринку праці та розробки механізму регулювання національного ринку праці. Прискорена інтеграція національного ринку праці в світовий загострює проблеми вивчення механізмів та факторів, які сприяють розвитку світового ринку праці, масштабів інтегрованої робочої сили, вимог до її відтворення та використання у суспільному виробництві на світовому рівні.

Постановка завдання. Різні аспекти щодо сутності та функціонування міжнародного ринку праці та участі в ньому України досліджували такі вчені як В.П. Антонюк, В.Я. Бідак, Н.С. Власенко, В.М. Геєць, В.Д. Лагутін, Е.М. Лібанова, І.І. Лукінов, В.О. Мандибура, О.Ф. Новікова, В.М. Новіков, В.В. Онікієнко, С.І. Пирожков, І.Я. Сахань, В.К. Черняк, А.А. Чухно, Ю.О. Шклярський та інші. Міграційну складову виділяли при цьому такі українські вчені: Н.П. Бортник, О.П. Волошин, Е.М. Лібанова, О.А. Малиновська, О.Р. Овчинникова, В.В. Онікієнко, О.Р. П'ятковська, С.І. Пирожков, О.В. Позняк, І.М. Прибиткова, М.Д. Романюк, У.Я. Садова, С.Г. Стеценко, В.С. Стешенко, О.У. Хомра, М.О. Шульга, Б.М. Юськів та інші.

Інтеграційні процеси ринку праці України зі світовим ринком праці вимагають подальшого дослідження для забезпечення взаємовигідності у сфері міжнародного обміну трудовими ресурсами. Реальна ситуація на вітчизняному ринку праці свідчить про те, що зовнішня зайнятість в найближчому майбутньому залишатиметься актуальною і зростаючою проблемою для ринку праці України.

Ціллю даної статті є дослідження теоретичних основ визначення сутності міжнародної міграції робочої сили та оцінка сучасного рівень інтеграції України в міждержавний ринок робочої сили.

Результати. Міграція населення відіграє важливу роль у сучасному світі й охоплює майже всі країни світу. Переміщення робочої сили через кордони країн є частиною соціального процесу міграції населення – дуже складного за природою, різноманітного за формами прояву та наслідками. На цей процес впливають різні демографічні, політичні, соціально-економічні й інші чинники, водночас слід зауважити, що міжнародна міграція, своєю чергою, впливає на розвиток соціально-економічних систем національного, регіонально-наднаціонального та глобального рівнів.

Термін «міграція» (від лат. Migratio) означає переміщення або переселення [2, с.20]. Міграція представляє собою складне суспільне явище, яке відрізняється значними масштабами і різноманітністю. Вона являє собою один з найкращих індикаторів соціально–економічного стану суспільства.

Міграція робочої сили – це переміщення працездатного населення, викликане причинами економічного характеру.

У залежності від того, чи перетинаються при цьому межі країни, розрізняють міграцію внутрішню і зовнішню. Внутрішня міграція призводить до переміщення трудових ресурсів між регіонами країни або між містом і селом, але чисельність населення країни при цьому не змінюється. Зовнішня міграція впливає на чисельність населення країни, збільшуючи її на кількість людей, які переселилися в дану країну, і, зменшуючи на кількість людей, які виїхали за межі даної країни.

Міжнародна міграція робочої сили – процес переміщення трудових ресурсів з однієї країни в іншу з метою працевлаштування на більш вигідних умовах, ніж в країні походження, що визначаються співвідношенням попиту і пропозиції на ринку праці [3, С.126-127]. Як процес являє собою єдність імміграції, еміграції, рееміграції.

Імміграція – в'їзд у країну на постійне або тимчасове, як правило, довгострокове проживання з іншої країни.

Еміграція – виїзд з країни на постійне або тимчасове, але тривале проживання в іншій країні.

Рееміграція – повернення емігрантів на батьківщину до постійного місця проживання [4, с.33].

Необхідність міграції робочої сили зумовлена нерівномірністю нагромадження капіталу, існуванням відносного перенаселення (безробіття) як постійного джерела надлишкових робочих рук в одних країнах і недостача дешевої робочої сили в інших.

Характерною рисою міжнародної міграції робочої сили в сучасних умовах є рух двох різних типів мігрантів з відсталих країн у розвинуті. Один тип – це наукові кадри та спеціалісти (так звані "відтік мізків", інший тип – це некваліфікована або малокваліфікована робоча сила, основною сферою зайнятості якої є галузі, де переважає важка ручна праця.

Основними показниками міжнародної міграції у тому числі трудової є:

–масштаби вибуття - число емігрантів, що вибули за кордон з країни за певний період часу;

–масштаби прибуття - число іммігрантів, які прибули в країну з-за кордону за певний період часу;

–міграційне сальдо - чиста міграція, різниця між числом осіб, які прибули в країну і вибули з неї за певний період часу;

–валова міграція - сукупна міграція, сумарне число осіб, які прибули в країну і вибули з неї за певний період часу.

Відповідно до класифікації Міжнародної організації праці (МОП) розрізняють п'ять основних типів сучасної міжнародної міграції:

1. Переселенці, які переїжджають на постійне місце проживання;

2. Працюють за контрактом, в якому чітко обумовлений термін перебування в приймаючій країні;

3. Професіонали, які мають високий рівень підготовки, відповідну освіту, практичний досвід роботи, а також викладачі та студенти, що переміщаються в світовій системі вищої освіти;

4. Нелегальні іммігранти, до яких включаються також іноземці з простроченою або туристичною візою, що займаються тим не менше трудовою діяльністю;

5. Біженці – особи, змушені емігрувати зі своїх країн із-за якої-небудь загрози.

Історично міжнародне переміщення трудових ресурсів проходить 4 етапи.

Перший етап міжнародної міграції безпосередньо пов'язаний з промисловою революцією, котра здійснилась у Європі в останній третині XVIII - середині XIX ст.

Наслідком цієї революції стало те, що зростання капіталу призвело до утворення "відносного перенаселення", що спричинило масову міграцію з Європи до Північної Америки, Австралії, Нової Зеландії. Цим було започатковано формування світового ринку праці.

Формування світового ринку праці сприяло:

– економічному розвитку в країнах імміграції, оскільки задовольняло гостру потребу цих країн у трудових ресурсах в умовах високих темпів накопичення капіталу і відсутності резервів залучення робочої сили;

– колонізації малозаселених районів землі і втягуванню в систему світового господарства нових країн.

Другий етап міжнародного переміщення трудових ресурсів охоплює період з 80-х років XIX ст. до Першої світової війни.

У цей період значно зростають масштаби нагромадження капіталу, характерною рисою якого виступає посилення нерівномірності цього процесу в рамках світового господарства.

Високий рівень концентрації виробництва і капіталу в передових країнах (США, Великої Британії та ін.) зумовлює підвищений попит на додаткову робочу силу, стимулює імміграцію з менш розвинутих країн (відсталі країни Європи, Індія, Китай тощо). За цих умов змінюється структура та кваліфікаційний склад мігрантів. На початку XX ст. основну масу мігрантів становила некваліфікована робоча сила [5, С.123-124].

Третій етап розвитку міжнародної міграції охоплює період між двома світовими війнами.

Особливістю цього етапу є скорочення масштабів міжнародної трудової міграції, в тому числі міжконтинентальної міграції і навіть рееміграції з класичної країни-іммігранта – США.

Це було зумовлено такими причинами:

– наслідками світової економічної кризи 1929-1933 рр., що проявились у зростанні безробіття в розвинутих країнах, і необхідністю обмеження міграційних процесів;

– замкнуто-тоталітарним характером розвитку СРСР, котрий виключив його з кола країн-емігрантів робочої сили.

Четвертий етап розвитку міжнародної міграції робочої сили розпочався після Другої світової війни і триває понині.

Цей етап зумовлений науково-технічною революцією, монополізацією міжнародних ринків праці й капіталу. Його характерні риси:

– зростання внутрішньоконтинентальної міграції, зокрема в Європі та Африці;

– зростання попиту з боку сучасного виробництва на висококваліфіковані кадри, виникнення нового виду трудової міграції, котрий отримав назву "втеча розумів";

– посилення державного і міжнародного регулювання трудової міграції.

Отже, розгляд теоретичних основ визначення сутності міжнародної міграції робочої сили та її основних історичних етапів, дає можливість зрозуміти, що це процес переміщення трудових ресурсів з однієї країни в іншу з метою працевлаштування на більш вигідних умовах, ніж в країні походження.

Слід зазначити, що підвищення темпів соціально-економічного розвитку України і додавання йому інноваційного характеру тісно пов'язано з формуванням і розвитком ринку праці [6, с.269]. Прогресивність його розвитку залежить від системи вищої і середньої освіти. Вона стала доступною і масовою, а освітні послуги стали одним з найбільш жаданих ринкових продуктів. Тому здатність учбового закладу своєчасно реагувати на потреби ринку праці сприймається як свідоцтво його потенційних можливостей на ринку освітніх послуг.

Взаємозалежність між ринком освітніх послуг і ринком праці є системою співвідношення між попитом і пропозицією на висококваліфіковану робочу силу. Відставання ринку освітніх послуг від потреб ринку праці веде до уповільнення соціально–економічного розвитку країни, а в разі їх скоординованого функціонування результативність розвитку демонструє позитивну динаміку [7]. Тому інтеграція ринків праці і освітніх послуг у сфері вищої освіти є одним з перспективних ресурсів динамічного розвитку як регіонів, так і країни в цілому.

Перспективність соціально–економічного розвитку України містить ряд цільових орієнтирів розвитку вітчизняної системи професійної освіти: розвиток інноваційних програм на основі інтеграції освітньої, наукової і виробничої діяльності; формування національної кваліфікаційної структури з врахуванням перспективних вимог розвитку інноваційної економіки і професійної мобільності працівників.

Інтенсифікація інтеграційних процесів, що відбуваються в світовій економіці, вимагає посилення досліджень соціально–економічного розвитку між країнами. Глобалізація світової економіки обумовлена прогресом в техніці і технології виробництва, у вмісті і характері праці людей.

Важливим компонентом сучасного світового господарства є міжнародний ринок праці, що являє собою органічну сукупність інтегрованих національних ринків праці. Формування світового ринку праці – це складний соціально–економічний процес динамічного розвитку національних ринків праці, що формуються розподілом і перерозподілом робочої сили, зміною пропозиції і попиту на робочу силу. Посилення розвитку світового ринку праці обумовлене розширенням можливості конкурентоздатного працівника вибирати місце роботи, проживання, не обмежуючись територією тієї або іншої країни.

Україна йде шляхом посилення співпраці зі світовою економічною спільнотою в області міжнародного ринку праці. Трудова міграція стала невід'ємною реальністю функціонування українського ринку праці, набуваючи усе більш стабільного і масового характеру. Тисячі наших співвітчизників працюють сьогодні за кордоном. Зростає популярність України з боку іноземних робітників і фахівців. Громадяни більш ніж 80 країн працюють сьогодні в промисловості, сільському господарстві, в системі освіти і охорони здоров'я.

Для створення конкурентоздатного ринку праці в Україні треба проводити інноваційну соціально–економічну політику, яка дозволить задіяти молодь, удосконалювати нормативне правове регулювання ринку праці, враховуючи проблеми регіонів, забезпечувати систему соціальних стандартів і гарантій, стимулювати розвиток малого і середнього бізнесу за допомогою пільгового оподаткування, а також захищати українських громадян при виїзді на роботу за кордон і спростити процедуру їх оформлення на тимчасове працевлаштування. Це сприятиме зменшенню чисельності безробітних на ринку праці, поліпшенню матеріального положення людей і збільшенню валютних надходжень до країни.

У епоху високорозвиненої ринкової цивілізації роль людського чинника зростає. Це обумовлено розширенням і поглибленням науково–технічної революції, освоєнням високо складних технологій, комп'ютеризацією і інформатизацією суспільного виробництва, що не може обходитися без масової творчої діяльності. Особливістю сучасного ринку праці є посилення творчої активності працівників значної частини професій і широкого використання у сфері виробництва новітніх технічних засобів і відповідних знань.

Важливим елементом сучасного етапу розвитку економіки України в системі світогосподарських зв'язків є міжнародний ринок праці, для якого характерна надзвичайна мобільність робочої сили, яка об'єднує більше 1,3 млрд. працездатного

населення світу. Ринок праці України все більше інтегрує в світовий і характеризується посиленням міграційних потоків. Згідно з оцінками експертів, за кордоном сьогодні працює до 7 млн. громадян України [8, С.56]. Наша країна є найбільшим постачальником трудових мігрантів до Польщі, Італії, Іспанії, Португалії, а також до Росії. Як показує практика, міжнародні мігранти не грають домінуючої ролі на національних ринках праці, тому що зайняті некваліфікованою і малокваліфікованою працею, що не може підсилити конкурентну напруженість з національною робочою силою.

На міжнародному ринку праці інтенсифікуються інтеграційні процеси, які виявляються в посиленні трудової міграції. Національні ринки праці все більше втрачають свою замкнутість і відособленість. Між ними виникають транснаціональні потоки і переміщення робочої сили, які набувають стійкого характеру.

Такі трансграничні переміщення робочої сили поряд з переміщенням капіталу між країнами утворюють міжнародний рівень ринку праці. Формування міжнародного ринку праці свідчить про те, що процеси світової інтеграції здійснюються не лише в економічній і науково-технічній областях, але починають зачіпати складнішу область соціальних і трудових стосунків, що набувають глобального характеру. У безпосередньому зіткненні опиняється соціальна політика різних країн, що володіють неоднаковою соціальною сферою і несхожими національними традиціями. Ці інтеграційні процеси повинні йти згідно багатьох напрямків: умов праці, її оплати і стимулювання працівника, способу найму і звільнення працівника, тривалості робочого часу, надання відпусток і ін. Інтеграція ринку праці України в світовій відбувається у формі міграції робочої сили і поступового злиття національного ринку праці в міжнародний, коли остаточно усуваються юридичні, національно-етнічні, культурні і інші відмінності між ними. У сучасних умовах, коли створені надійні системи телекомунікацій, відбувається інтеграція національних робочих місць зі світовими без фізичного переміщення працівників. Такий вигляд міграції називають аутсорсингом, коли працедавець через інтернет дає завдання працівникові з перекладу з іноземної мови, з розробки програмних продуктів і ін.

Рух робочої сили на міжнародному ринку праці здійснюється у вигляді трудової міграції, яку можна розрізнити за тривалістю, регулярністю, легальністю, рівнем кваліфікації. Регулярна міграція може підрозділятися на вільне переміщення, постійне поселення і дозвіл знаходитися в країні протягом певного терміну.

Причинами міграції є чинники як економічного, так і неекономічного характеру. До неекономічних причин відносяться: політичні, національні, релігійні, расові, родинні і ін. Причини економічного характеру криються в різному економічному рівні розвитку окремих країн. Робоча сила переміщується внаслідок національних відмінностей в рівні заробітної плати, а також з країн з низьким рівнем життя в країни з вищим.

Трудова міграція має позитивні наслідки: сприяє зменшенню рівня безробіття для країни-експортера робочої сили, збільшенню валютних надходжень до країни, зростанню доходів сім'ї, придбанню і підвищенню знань і досвіду працівника, знайомство з більш передовою організацією праці і ін. По поверненню додому ці працівники поповнюють ряди середнього класу, вкладуючи засоби у власну справу, створюючи при цьому додаткові робочі місця.

Для зниження негативних наслідків і посилення позитивного результату від трудової міграції необхідно проводити ефективну державну політику. Прорахунки у вибиранні засобів міграційної політики викликають зростання нелегальної міграції, що негативно позначається на перспективності розвитку країни.

Можна виділити два основних міграційних потоків трудових ресурсів з України. Перший – країни Західної Європи, а другий – до Росії. Західно-європейський міграційний потік, який складає біля 3-х мільйонів чоловік, обумовлений високою заробітною платою, хоча і витрати на таку міграцію вищі. Інший міграційний напрям – поступається першому по рівню заробітної плати, зате вимагає менших витрат на переїзд, житло і відсутній мовний бар'єр.

Процес міграції з України розвивається більшою мірою стихійно, а в меншій – організовано. В даний час трудова міграція з України приймає усе більш масовий характер. Західні країни в основному використовують робітників і фахівців на малокваліфікованих видах робіт, на підприємствах з шкідливими умовами праці, в добувній і оброблювальній промисловості, а також в торгівлі, обслуговуванні, як молодший медичний персонал і хатніхробітниць. Попит на некваліфіковану робочу силу з України стійкий, але і тут пропозицію перевищує попит.

Розгляд позитивних і негативних наслідків міжнародної міграції робочої сили лежить в основі визначення напрямів державної і регіональної політики і побудовання системи регулювання цього процесу. Експорт робочої сили зазвичай здійснюється на основі: міжурядових угод; індивідуальної ініціативи самого працівника; рекомендацій посередницьких фірм; нелегальних потоків.

Вихід працівника на міжнародний ринок праці формує у нього універсальну здібність до праці [9, с.309]. Ця робоча сила виступає як інтернаціональний носій здібності до праці і загальнолюдських норм життя, а також носій національних культур і традицій. Формується новий тип міжнародного працівника, який досить гнучко і швидко може пристосовуватися до зростаючих вимог сучасного виробництва, легко пересуватися з однієї країни в іншу, бути досить комунікабельним в контактах з іншими працівниками. Крім того, працівник, що повернувся з-за кордону, зазвичай по-іншому дивиться на умови праці, рівень заробітної плати, на можливості професійної реалізації, на перспективність своєї кар'єри. Саме такі властивості інтегрованого працівника характерні для зайнятих в міжнародному виробництві, яке під впливом цілого ряду чинників економічного і політичного порядку продовжують безперервно розвиватися.

Процес інтеграції українського ринку праці в світовій відбувається досить інтенсивно. Проте для успішної інтеграції, що відповідає інтересам України, необхідно як вирішення проблем національного ринку праці, так і активна участь в міжнародних проектах і об'єднаннях.

Світовий ринок праці досяг такого рівня розвитку, коли його не досить розглядати як сукупність національних ринків праці, а як наднаціональну структуру, де здійснюється купівля і продаж робочої сили. Найбільш розвиненою регіональною системою глобального ринку праці є європейський, він обумовлений глибиною і досконалістю інтеграційних стосунків і наявністю єдиного ринку. Світовий ринок праці розвивається як система створення і розподілу трудових ресурсів через становлення міжнаціональних інститутів, що забезпечують ефективну зайнятність.

Висновки. Оцінивши сучасний рівень інтеграції України в міждержавний ринок робочої сили можна сказати, що ефективна інтеграція українського ринку праці в світовий можлива при вирішенні внутрішніх проблем ринку праці. Інтеграція ринку праці України в світовій відбувається по декількох напрямках. По-перше, це участь громадян України в міжнародній міграції. По-друге, це участь українського ринку праці в регіональних ринках праці. По-третє – це участь громадян в роботі транснаціональних компаній. Аналіз причин міграційних процесів в Україні вимагає вдосконалення міграційного законодавства для захисту національних інтересів держави, прав і свобод громадян України і іноземців.

1. Зоря Т. М. Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2012. № 2(4). С. 113–117
2. Ломакін В.К. Світова економіка: підручник для вузів. М.: ЮНІТИ-ДАНА, 2003. 317с.
3. Роменчак О. Визначення та класифікація міграцій: наближення до операційних понять. *Політичний менеджмент*. 2006. № 2. С. 139
4. П'ятковська О. Класифікація видів міжнародної трудової міграції: окреслення операційних понять. *Галицький економічний вісник*. 2011. №1(30). С. 30-34
5. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2018. – 560 с.
6. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: навч. посіб. Київ: Кондор, 2018 р. 380 с.
7. Орловська Ю.В., Реліна І.Є. Міграція висококваліфікованих кадрів з України в сучасних умовах. URL: http://esteticamente.ru/portal/soc_gum/pips/2014_2/index.htm (дата звернення 15.10.2020).
8. Ткаченко М.Ф. Глобальные вызовы для мирового рынка. *Мировая экономика и международные отношения*. 2011. №9. С.67.
9. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України. Київ. 2014. 454 с.

References

1. Zoria, T.M. "Socio-economic consequences of international labor migration." *Social and labor relations: theory and practice*, no. 2 (4), 2012, pp. 113–117
2. Lomakin, V.K. *World Economy: a textbook for universities*. Moscow, UNITI-DANA, 2003.
3. Romenchak, O. "Definition and classification of migrations: approximation to operational concepts." *Political management*, no. 2, 2006, pp. 139.
4. Pyatkovska, O. "Classification of types of international labor migration: delineation of operational concepts." *Galician Economic Bulletin*, no.1(30), 2011, pp. 30-34.
5. Kozak, Yu.G. *International economics: textbook. for students*. Kyiv, Center for Educational Literature, 2018.
6. Soloninko, K.S. *International Economics: textbook*. Kyiv, Condor, 2018.
7. Orlovska, Y.V., and I.E.Relina, "Migration of highly qualified personnel from Ukraine in modern conditions." *Esteticamente*, esteticamente.ru/portal/soc_gum/pips/2014_2/index.htm Accessed: 15.10.2020.
8. Tkachenko, M.F. "Global challenges for the world market." *World economy and international relations*, no.9, 2011, pp. 67.
9. Onikienko, V.V. *Labor market and social protection of the population of Ukraine*. Kiev, Institute of Demography and Social Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. 2014.

УДК 338:339.7

doi: 10.15330/apred.2.16.36-44

Мудра Я.А.

ЗМІНИ У СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ПЕРІОД СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Хмельницький національний університет, Міністерство освіти і науки України,
кафедра міжнародних економічних відносин,
вул. Інститутська 11, корп. 3, м. Хмельницький,
29016, Україна,
тел.: 0673541589,
e-mail: slavamudra0718@gmail.com